

Anniversaria

К юбилею Андрея Олеговича Большакова¹

21 апреля 2018 г. исполнилось 60 лет д. и. н. *Андрею Олеговичу Большакову* – ведущему российскому египтологу, хранителю египетского собрания Государственного Эрмитажа. А. О. Большаков занимается изучением одного из самых интересных и наиболее сложных аспектов культуры Древнего Египта – особенностей

¹ Выступление А. О. Большакова на конференции “Жизнь, посвященная Музею” памяти С. И. Ходжаш (1923–2008) (Москва, 13–14 ноября 2013 г.) (фото Н. В. Лаврентьевой).

мировоззрения египтян, в частности эпохи Древнего (Старого) царства. Его перу принадлежит целый ряд блестящих книг и статей (более 150), среди которых следует назвать прежде всего книги “Человек и его Двойник. Изобразительность и мировоззрение в Египте Старого царства” (СПб., 2001), “Man and his Double in Egyptian Ideology of the Old Kingdom” (*Ägypten und Altes Testament*, 37. – Wiesbaden, 1997), посвященные изучению *k3* – важнейшей культурной и мировоззренческой категории египтян, и основополагающую статью “Изображение и текст: два языка древнеегипетской культуры” (*Вестник древней истории*. – 2003. – № 4. – С. 3–20). Помимо этого, А. О. Большаков занимается комплексным исследованием памятников Египетской коллекции Государственного Эрмитажа. Организатор ежегодных “Петербургских египтологических чтений” и составитель сборников материалов этих чтений, он фактически спас российскую школу египтологии от исчезновения в сложнейший период ее существования. Немалым было его влияние и на формирование египтологии в Украине. Юбилею А. О. Большакова российские и украинские коллеги с благодарностью посвятили *Festschrift* – шестой выпуск сборника “*Aegyptiaca Rossica*” (М., 2018).

М. А. Чегодаев

К юбилею Ольги Игоревны Зубовой (Павловой)²

23 мая 2018 г. исполнилось 70 лет *Ольге Игоревне Зубовой (Павловой)* – замечательной исследовательнице древнеегипетской религии, автору превосходной монографии о культе Амона фиванского “Амон Фиванский – ранняя история культа (V–XVII династии)” (М., 1984) и множества статей, в основном посвященных эсхатологии “Текстов пирамид” – первого в истории человечества грандиозного сборника заупокойных текстов. Ольга Игоревна принимала активное участие в подготовке украинских египтологов и вместе со своим супругом, Андреем Борисовичем Зубовым, неоднократно бывала в Киеве. В 2014 г. она приняла участие в конференции “XVIII Сходознавчі читання А. Кримського”.

М. А. Чегодаев

² *О. И. Зубова (Павлова)* на конференциях “XVIII Сходознавчі читання А. Кримського” (Киев, 17.10.2014) (фото А. В. Вертиенко) и “Язык(и) древнеегипетской культуры: проблемы переводимости” (Москва, 18.11.2014) (фото М. А. Чегодаева).

Colloquium

Друга Всеукраїнська наукова конференція “Історія музейництва України першої половини ХХ ст.: втрати та здобутки” (Київ, 5–6 лютого 2018 р.).

5–6 лютого в Національному науково-природничому музеї НАН України в м. Києві пройшла Друга Всеукраїнська наукова конференція під назвою “Історія музейництва України першої половини ХХ ст.: втрати та здобутки”, присвячена 100-річчю заснування Української академії наук. Тематика доповідей була здебільшого зосереджена на особливостях музейної роботи і трагічних долях музейних працівників України в першій половині ХХ століття. У роботі взяли участь близько півсотні науковців і музейників з Києва, Львова, Бахмута, Полтави, Луцька, Канева, Умані, Чернігова, Харкова, Бережан та Шепетівки. На засіданні 5 лютого виступив ст. н. с. Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України *М. О. Тарасенко* з доповіддю “Давньоєгипетські старожитності з Баб ель-Гусус у музейних колекціях України”.

М. О. Тарасенко

* * *

Міжнародна наукова конференція “Туркманчайський мирний договір: к 190-летию события” (Республіка Білорусь, Гомель, 15–16 лютого 2018 р.).

15–16 лютого 2018 р. на історичному факультеті Гомельського державного університету імені Франциска Скорини пройшла Міжнародна наукова конференція “Туркманчайський мирний договір: к 190-летию события”, приурочена річниці однойменної події. Тематика доповідей конференції була присвячена політичним та воєнним подіям періоду російсько-іранської війни 1826–1828 рр., Туркманчайському договору, його ролі і значенню, та діяльності І. Паскевича і О. Грибоедова. Місцем проведення другого дня роботи конференції став Гомельський палацово-парковий ансамбль, який свого часу був власністю І. Паскевича, одного з підписантів мирного договору. У роботі конференції взяли участь вчені з України, Білорусі, Азербайджану, Вірменії, Росії. Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України був

репрезентований доповіддю науковця *Н. М. Зуб* “О некоторых аспектах подготовки и реализации Туркманчайского трактата”. До початку роботи конференції опубліковано збірник наукових статей “Туркманчайский мирный договор: к 190-летию события” (Гомель, 2018, 150 с.).

Н. М. Зуб

* * *

Міжнародна наукова конференція “XII читання пам’яті професора П. Й. Каришковського” (Одеса, 12–13 березня 2018 р.).

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків історичного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова вже 12-й раз провела Міжнародну конференцію “Читання пам’яті професора П. Й. Каришковського”. Захід пройшов 12–13 березня і був приурочений 55-річчю кафедри. Секційну роботу конференції присвячено історії та археології стародавнього світу, нумізматиці та епіграфіці, первісній, античній та середньовічній археології та історії Північного Причорномор’я й історії науки: антикознавству, медієвістиці та орієнталістиці. У роботі заходу взяли участь близько ста науковців, викладачів і музейних працівників із семи країн: України, Румунії, Молдови, Польщі, Італії, Словаччини та Росії. Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України був репрезентований доповідями співробітників *Г. В. Вертієнко* “До питання про метал в Авесті” та *М. О. Тарасенка* “Фрагменти давньоєгипетської Книги мертвих в Україні”. Матеріали конференції опубліковано до початку роботи форуму у збірнику “Стародавнє Причорномор’я” (вип. XII, Одеса, 2018, 632 с.).

М. О. Тарасенко

* * *

Друга міжнародна археологічна конференція “Ольвійський форум (пам’яті В. В. Крапивиної). До 150-річчя дослідження Ольвії” (Миколаїв, 4–6 травня 2018 р.).

Місто Миколаїв вже вдруге стало місцем проведення конференції “Ольвійський форум”, яка була започаткована на пошану

пам'яті багаторічної керівниці Ольвійської експедиції ІА НАНУ В. В. Крапивиної (1950–2013). Цього року захід мав додаткову присвяту – 150-річчя дослідження Ольвії. Конференція пройшла 4–6 травня у приміщенні Миколаївського обласного краєзнавчого музею “Старофлотські казарми”, який був одним із її співorganizаторів. У роботі форуму взяли участь близько 70 науковців із 5 країн (України, Польщі, Франції, Швейцарії та Росії). Доповіді були організовані за трьома секційними напрямками: історико-археологічні дослідження доби фінальної бронзи та раннього залізного віку, Ольвія й античний світ та археологія степової зони. Співробітниця Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України *Г. В. Вертієнко* виступила керівником секції “Археологія степової зони (скіфо-сарматська археологія)”, у рамках якої була проголошена її спільна з *М. О. Тарасенком* доповідь “Ритуальна річ у крос-культурних контактах скіфо-сарматських племен і народів Близького Сходу”. Матеріали конференції опубліковано до початку роботи форуму.

Г. В. Вертієнко

* * *

Міжнародна наукова конференція “4th International Tutankhamun GEM Conference: Statuary & Weapons” (Каїр, 5–7 травня 2018 р.).

Великий єгипетський музей у Каїрі (GEM – *Grand Egyptian Museum*) організував уже четверту Міжнародну наукову конференцію, присвячену Тутанхамону (перша пройшла у 2015 році). Як і попередні, ця конференція мала тематичне спрямування і була орієнтована на висвітлення тематики скульптури та зброї зі складу поховального інвентарю гробниці Тутанхамона. У роботі

конференції взяли участь близько тридцяти вчених-єгиптологів та реставраторів із п'яти країн (Єгипет, Італія, Нідерланди, Франція та Японія). Місцем проведення заходу став готель “Le Meridien Pyramids”, розташований поблизу музею в районі Гіза. Під час роботи конференції учасники мали можливість відвідати Реставраційний центр GEM, побачити прибуття до музею однієї із шести колісниць Тутанхамона, яка до того зберігалася у фондах Єгипетського музею старожитностей на площі Тахрір, а також подивитися на встановлення у приміщенні музею колосальної статуї Рамсеса II. Наразі тривають фінальні будівельні роботи, а відкриття першої експозиційної черги споруди музею заплановане на грудень 2018 р. У програмі конференції була заявлена доповідь співробітника Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України *М. О. Тарасенка* “Tutankhamun in Kyiv”.

М. О. Тарасенко

* * *

Міжнародна наукова конференція “Ver Kyivians: Античне суспільство та його цивілізаційна спадщина” (Київ, 17 травня 2018 р.).

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка провела 17 травня Міжнародну наукову конференцію “Ver Kyivians: Античне суспільство та його цивілізаційна спадщина”. Участь у роботі конференції взяли близько п'ятдесяти науковців і викладачів із шести країн (Україна, Білорусь, Угорщина, Польща, Великобританія, Росія). Були організовані чотири секційні напрямки роботи, присвячені історії стародавніх цивілізацій Сходу, Греції та Риму, а також рецепціям цих цивілізацій у сучасній культурі. Співробітник Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України *М. О. Тарасенко* виступив на пленарному засіданні з доповіддю “Давньоєгипетські пам'ятки XXI династії в музеях України” та був модератором секції “Давній Схід”, в якій було заявлені п'ять єгиптологічних доповідей фахівців з України, Великобританії, Польщі та Росії.

О. А. Заплетнюк

Міжнародний науково-практичний семінар “Кавказознавчі читання, присвячені 100-річчю утворення Азербайджанської Демократичної Республіки та 100-річчю встановлення дипломатичних відносин між АДР та Українською Державою” (Київ, 18 травня 2018 р.).

1918 рік – це рік становлення молодих постімперських держав. Тому нинішній 2018 рік багатий на ювілейні дати визначних подій у житті країн, з нагоди чого й відбувається велика кількість різноманітних форумів. 100-річчю утворення Азербайджанської Демократичної Республіки та 100-річчю встановлення дипломатичних відносин між АДР та Українською Державою було присвячено “Кавказознавчі читання”, що відбулися 18 травня 2018 р. в приміщенні Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Саме історичний факультет цього одного з найповажніших українських навчальних закладів разом з Інститутом кавказознавства Національної академії наук Азербайджану стали співorganizаторами семінару. Найактивнішу допомогу в проведенні заходу надало ГО “Об’єднана діаспора азербайджанців України”.

З вітальним словом від історичного факультету КНУ виступили О. П. Машевський та О. Р. Купчик, від кафедри тюркології КНУ – І. Л. Покровська. У роботі семінару взяли участь близько 20 науковців з України та Азербайджану. Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України було представлено доповідями наукових співробітників: *Ю. М. Кочубея* “Україна – Азербайджан: спільність стратегічних інтересів”, *О. Д. Василюк* “Деякі аспекти досліджень Агатангела Кримського про Нізамі Ганджеві”, *Н. М. Зуб (Руденко)* «“Київські азербайджанці”: до проблеми статистики та ідентифікації (початок ХХ ст.)».

За результатами роботи міжнародного науково-практичного семінару “Кавказознавчі читання” буде опубліковано збірку матеріалів.

О. Д. Василюк

In Memoriam

Вольфгарт Вестендорф (1924–2018)

23 лютого 2018 року у віці 93 років пішов із життя всесвітньо відомий єгиптолог, професор Вольфгарт Вестендорф (*Wolfhart Westendorf*) (народився 18 вересня 1924 р.). Він був багаторічним керівником Інституту єгиптології та коптології Геттінгенського університету (*Seminar für Ägyptologie und Koptologie der Georg-August-Universität Göttingen*). Вольфгарт Вестендорф здобув вищу освіту в Берлінському університеті, у якому ж закінчив аспірантуру під керівництвом проф. Германа Грапова (*Hermann Grapow*) та здобув ступінь доктора (1951), а пізніше доктора хаб. (1961). З 1961 року займав посаду професора в Мюнхенському університеті, а з 1967 року і до виходу на пенсію в 1989 році очолював Інститут єгиптології та коптології в Геттінгені¹.

Вольфгарт Вестендорф був автором численних публікацій у низці наукових напрямків, зокрема щодо єгипетської та коптської мов, єгипетської літератури та релігієзнавства. Його зусиллями у Східній Німеччині були підготовані кілька поколінь молодих вчених-єгиптологів. Його учні пам'ятають свого академічного вчителя за його ентузіазм, величезну компетентність та відкритість до нових питань. Вестендорф був одним із організаторів і

¹ При підготовці матеріалу використані фотографія та дані з офіційного сайту Інституту єгиптології та коптології Геттінгенського університету <http://www.uni-goettingen.de/de/in+memoriam+prof.+dr.+wolfhart+westendorf+%281924-2018%29/473184.html>

редакторів 6-томного довідника “Лексикон єгиптології” (*Lexikon der Ägyptologie*, Wiesbaden, 1975–1986), над створенням якого працювали десятки провідних єгиптологів світу і який ще довгий час буде залишатися найбільш повним і фаховим довідковим виданням у царині єгиптології. Велику увагу Вольфгарт Вестендорф приділяв дослідженню Книги мертвих, для чого підтримував видання серії “Геттінгенські студії з Книги мертвих” (*Göttinger Totenbuchstudien*), а його колишня аспірантка д-р Ірмтраут Мунро (*Irmtraut Munro*) надалі стане організатором одного з наймасштабніших європейських наукових проєктів зі створення фотоархіву та всесвітньої бази даних Книги мертвих “*Bonn Totenbuchprojekt*”².

М. О. Тарасенко

² Протягом трьох місяців 2007 р. стажувався в цьому проєкті за підтримки гранту DAAD співробітник Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України *М. О. Тарасенко*.